

20

ლ უ ც უ რ ი ა ნ ბ ა ნ ი

წ ა მ ე ბ ა ც ხ რ ა თ ა უ რ მ ა თ ა კ ო ლ ა ე ლ თ ა

ვ ა

ქ ა რ ი ა უ ლ ი ქ ო რ ი ნ ი კ ო ნ ი

გ ა მ ი ც ე მ უ ლ ი

დ . კ ა რ ი ჭ ა შ ე ი ლ ი ს მ ი ე რ .

— · · · · —

ტ ვ ი ლ ი ს ი

ე ლ ე ქ ტ . - მ ბ ე ჭ დ . ს . ლ ი ს ა ბ ე რ ი ძ ი ს ა , მ ო ს ქ . ქ . ს ა ქ . ს ა ხ . № 5.

1 9 1 0 .

କୋରିବାନାଳୀ

კუთხაშვილი

ესცური ანგანი

წამება ცხრათა ერმათა კოლაელთა

ვ.

ქართული ქორონიკონი

გამოცემული

ჩ. კარიჭაშვილის მიერ.

კუთხაშვილი

ფ ფ ი ლ ი 6 0

ელექტ.-მბეჭდ. ს. ლოსაბერიძისა, მოსკ. ქ. სავ. სახ. № 5.

1910.

2018/1

ԵՇԱՐԺԻ ԱՆՑԱՆՈ

անձնագրութեան անձանո.

Է (օ), Վ (օ), Պ (օ), Ց (օ), Կ (օ),
Խ (օ), Ֆ (օ), Կ (օ), Փ (օ), Կ (օ).

ԷՒ, ՎՀՎՀ, ՑՎՑՎ, ՎԽՎ, ՆՎԲՎ,
ԲԿԲՎ, ՎՎՎՎՎ, ԲՀՎՎՎ, ՎԿՎ,
ՎՀՑՎ, ԲՎՎԵՎ, ՎՎՑՎ, ԲՀՎՎ,
ՑՎԲՎՎ, ՎՒԵՎ, ՎՎՎՎ.

Կ (օ), Մ (օ), Ջ (օ), Բ (օ), Ն (օ),
Օ (օ), Ս (օ), Վ (օ), Հ (օ), Ե (օ).

ԿՀԿՀԵՎ, ԽՀԽՀԵՎ, ԲԿԲԵՎ, ՑԵՎ,
ՄՀՄՀԵՎ, ՎՀՎԵՎ, ՆՎԼԵՎ, ԵՎԿԵՎ,
ԵՀԵԿՎԵՎ, ՎՀՎԵՎ, ՀԵՎԵՎ, ԿՎՑԵՎ,

କ୍ଷୟେ, ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁଦ୍ରା, ଉଦ୍‌ବ୍ୟାକ,
ପତିନ୍ଦ୍ରୀ, କୁଳମ୍ବୁ, ମୁଖ୍ୟମ୍ବୁ, ବ୍ୟୁତି
ଶୂନ୍ୟ, କୁଳମ୍ବୁ, କୁଳମ୍ବୁ.

R (ର), O (ଓ), A (ଅ), O'U (ଉ), Φ (ଫ),
ଫ଼ (ଫ), ଗ଼ (ଗ୍ର), ପ଼ (ପ୍ର), ଜ଼ (ଜ୍ଞ), କ଼ (କ୍ଷ),
ଏ (ଏ), ଓ (ଓ), ଏଇ (ଏଇ), ଏଇଏଇ (ଏଇଏଇ)

ର୍ୟାନ୍, ଓପର୍ମାନ୍, ପର୍ମାନ୍, ଓପ଼
ଫ଼ାନ୍, ଫ଼ାନ୍, ଓଫ଼ାନ୍, ର୍ୟାନ୍,
ବୋଚ୍ୟାନ୍, ବୋଜ୍ୟାନ୍, ଯୋଚ୍ୟାନ୍,
ୟାନ୍, ଓର୍ମାନ୍, ଓର୍ମାନ୍, କ୍ଷୋନ୍,
କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍,
କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍,
କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍,
କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍, କ୍ଷୋନ୍,

Ճ (Ժ), Բ (Բ), Ծ (Ծ), Կ (Կ), Հ (Հ),
Ձ (Ձ), Ռ (Ռ), Ջ (Ջ).

ՃԱՃԵ, ՃԱՃԵ, ԲՎԲՎԵ, ՃՃԵ,
ՃՃՓԵ, ՎՎԵ, ՎՎՃԵ, ԽՕ-
ԽՕ, ՎՎՎԵ, ՎՎՎԵ, ՃՃԵ,
ՃՃՓԵ, ԲՎՎԵ, ԵԵՎՎ, ՃՎԵ,
ՃՕՆՄԵ, ԺՕԵԲԵ, ԵԵԵՃՎԵ,
ԲՎԵԵԲԵՃՎՊՎՉՈՎԵ, ՔՔՃԵ
յԵ, ՃՎԵ, Ճ ՎՎՎՔԲՎՎՎԵ,
ՎՎՎՔ յԵԸ ՎՎՎՎՎԵ.

(Բ) Ա (Բ) ԵՍԵՅՐՈ ՏԵԱՆՈ. Ա (Բ) Ե
Ե (Ե), Յ (Յ), Ց (Ց), Ց (Ց), Ղ (Ղ),
ԱՐ (Յ), Ի (Ի), Է (Է), Թ (Թ), Կ (Կ),
ԵԿ, ԵԿԵԿ, ՑՂՑՂ, ՂՂՂՂ, ԿԿԿԿ,
ԿԿԿԿ, ԵԿԵԿ, ԿԿԿԿ, ԿԿԿԿ.

յշճղ, տղղին, ջղճն, տքղին,
Ճղղողին, դրեն, ցղճն.

կ (ձ), տ (լ), Ճ (Ժ), Ի (Ե), Օ (Զ),
Ա (Ը), Կ (Ծ), Վ (Ջ), Թ (Ծ), Ա (Ը),
կռկվուն, ՃռՃռուն, հնիս, Ճռօ,
սռսռօ, պռժն, սռին, նակաօ,
սռնճղուն, կռկուն, մռոցն, կռճին,
Ճնին, տռպղրքինճն, սռենք, պռ-
հոցն, կռմուն, հռտղուն, նռսահն,
Ճառանքին.

Է (Ը), ԱՎ (Յ), Վ (Յ), ԱՎ (Յ), ԱՎ (Յ)
Փ (Ծ), ՎԻ (Ջ), Մ (Ը), Վ (Ջ), Ս (Ծ),
Ե (Ը), Է (Ծ)

ըւրուն, ապղպուն, գիկուն, ավղու-
ուն, վիհունքին, ոմղուն, ըկին, հա-
զողուն, համիին, ցացք, ցղուն,

ըքօ, լինդատու, կըլու, եւրու, վիք-
մու, զիլպղոտու, զաղենու, ծող,
տքջող, զփատու, տվհա, եփշունու,
լաղբանու, ըկտու, ըգրուու, չաղուու,
նաղուու, զաղունու, զսղունու.

Թ (Ժ), Ծ (Ծ), Ԯ (Ը), Ծ (Ծ), Կ (Ը),
Ճ (Ճ), Ռ (Ր), Ճ (Ճ).

Թունք, Թմքօ, Թորուուք, ցքցք,
Սքըրու, Կողու, Կոհմքու, Ճա-
քա, Տոքունու, Կամիլու, Սքուլու,
Ճպցորու, Թպկու, Աքըդ, Ճորք,
Ճաղբանու, Թաղիրու, Աքնաղուու,
Թոհունկունմղըզնինու, ըքմեւ-
մու, զիղոտու, Ճի կողոմթուպուր,
ուկիմդի մռը շղիղցան.

ԵՒՔԵՄԸ ԿԺԿԵՄԸ ԿՕՄԵՊԵՄԸ.

Կա և ապրուի դիմու ջնջու տպութեա և կողջան
ջնջուն ծու յօնի քանութեա, և ածութեա ու սիրու-
թի ծըկնպէսիւ, կորութեա, և ածութեա ու սիրութի
հարութ, ջու ապա սպանութեա դիմու և ապրու-
թեա ծու բազութեա կողինս մեռըսպիւ ջու
սպանութեա դիմու վանութեա մեռըսպիւ.
Ջու սպանութեա վանութեա վանութեա ու ապրու-
թեա բազութեա ծու դուրիջու, որութեա բանու
ինպիսպութ, վանութ, ջու ու դուրիջու ջու պ
պարութ. Ջու սպանութեա մրապըսպիւթեա ու սինդիրու
ըսպըսպիւթեա ջու բազութեա վանութեա վանութ-
եա ու դուրիջու ջու ու ապանպէջ, որութեա բանու
թեա բանու վանութեա ու պարութ.

Վանութեա բազութեա մրապըսպիւթեա լըսպիւթեա
ձապջնութեա սպկնպէսիւ, և ածութեա սպրութ-
ութինի վանութ, ծու վանութեա ու ապրութ ջու
սպանպէսիւթ ծու մոշապու վանութեա ապան

Ջու որութեա ծու դուրութեա կոցինս դո-
կութեա ու սպանութեա վանութեա ու պարութ-

Բղուա դեկտուրուցեւ, բնիքմոջ դևսիդու ունիփ-
րուցի ծէտ: դրտքումոջ տիմպին յըրրտեն
ըզիւմ ձոկուհաղուցին Ցու բնիք չպիւցիլ
յղմակոմակ տիմպին և ըզունք ունտուցեն.
Ցու ոցին բաւուրութուցի շապտկողապտեն Ցու
երկուը դրտուպտեն Ցու ձնիքութուցին ոպոր-
չի դևսիդու վիճակ ծէտ. Ցու յղծջածէջ
չժունք ձուրութիւն վիճակին ոցու բաւութուցին
դեկտուրուցեւ վարուը դրտուցեւ Ցու դեղուք
յղմակոմ ծէտուցին ձուրութուացու. Ճաշուն
ունիփունքին վարուը դրտուցու: սպեղուպ յենդյառի
յղմակոմ ինպինուցեւ դեկտուրուց, յուր-
ծինին սպաքուու ինպին ողիա վարուը Ցու
Բազուդուուրու և ըզուդուու ձնիճում ձնինուք Ցու
դերուիդինու և ըզութապտաւու ձնինուք Ցու յղ-
շապտուիտին վարուը դրտուցու. Քառա ծէտ
երկուսիսպտու յղուրպինու երկութուք ոցու
վարուը դրտուցուք Ցու պապտունքին ունի վագրէջ.
Քառա ոցու Ձերուիքու բաւուրութիւն ձունք-
ուունք Ձին, ուածդուու ուս ըպլուիւ և ապտունք
Ձին, իբրու բժինջէ, ունին Ցու աքըսաւուցին,
Ցու բապտուու և վիճակ վիճակ ծէտ.

Քառա ծէտ ձարունին երկունք ոցու եր-
բաւուրուցու, ուածդուու տիմպէ սպաքութէն

ինպինմէն սղևա փուրութեան: „Անաձորածն պահա
ջէպլորակ ծէմք տվեր ջէ Ծղծք տվեր,
ջէն ջէ տմէն, ըառու ջէ սորուն ջէ պահա
բորակ չանպէս տվեր ջէ սորմածնցոյն ծդ,
ոյն պահա պահե իղծոք որուն:“

Ֆազունի բազմութեան ծովագորու ոյն տբոր-
իս ՚իղծոք Ջնինցուն ծնի Ցնինց ջէ ծնւու-
նէ և մանուկութեան փուրութեանցու ջէ սպանիու
փոխմէնը ոյն բազմութեան ծուուն: Նկա ՚պէճու ՚իղծուն ջէ ուժող Բղովորուն,
մուշմուսպ Ցուն ՚որուն ՚իկէծուղցոք Բնատուն-
ողցուն ծուուն սուցութցոյն բազմութեան
ջէ սպագոմէնը ինպինմէն սղևա փուրութեան
ուժող Բնատուղուուա ՚ասինցնիուն Ջնինցուն
՚արութնիութցոյն. Ֆազունի ծնւութեան բպատու
ոյն ծփերնուրութցուն և ուլուրուն ջէ ՚որո-
ւութեանը սուռընցոյն փոխմէն ոյն Ջնինցուն
ծնի ջէ Բնատուղու-կը կապլութեան ծնի և պատ-
ուութ ծէմնինցու ջէ մունքու ջէ և սպուն ցու
րծուն ջէ մունքու ջէ սպագոք ուժմացուն էմքու:
„և սպուն րծուն յանութապոք ՚որութունը
ընդուն ՚իղծոք ՚ասինցնիուն, մու ՚որուն փուրութ
Բնատուղու ուղցոք; պիցորուան ուղնէսպոցոյն,

ոճել ջրագյուղեր ովածին: Կորուպուց,
կորուպուց”, ձեցին ժակը լուսոմքի ձեն գուր-
չն և լուսա դրսութիւնը պահածէն. Ծա զիստէիդ-
յուտ ոնկունեցուք և ճականդուն և սաղընկեն
ճականդին քիշդուանուք նույտ Ծա սղճակ-
նիդի զիստէուք ձետ պահուածութիւնուտ
սպառուցուք կըլուացէն. Ծա զիստէն ոչու
փուրուսդին դիմենիդի ձետ նույտունեցն Ծա
ճականդին ժուբիլուդի զիստէուք ձետ նույտ-
ութիւնուտ ձյացդուտ ձետուք տէնէ, և իւ-
ծոյն Ծակէն գուրի փուրուսդին տէնէ Ծա
ովագածին ձետ տէնէ. Ծա սղճէն ածած
մուրութիւնուտ կըմտէ պահենիդի ձյացդուտ
ձետուք և գիմիդ ունու Ծա ջաճաւսպալինի զիստէ-
ն ոչու ձուռուցուիացու և զայտունեցէն փուրու-
սդին դիւնեցուիւն Ծոճուտ սղսպիւալըդուտ Ծա
մուրութիւն, ջապունկուածուտ Ծա ջոհուցուտ
Ծա ժուպանքինի և զայտուցն ալունեն. Ծա զակունինի
տէնին ձետին Ծա Ծակութիւնի գանընի
ձետին գուլըդուտ ձու լողճուտ. Կառա
ձետ ունուդի ածոյն ժուպանի Ծա միխանին
ձյացդուտ ձետուք: Խաղին փուրուսդին

պրեմիս Ցէ պահ չշղիւքին պրուքիմը որ
որ լուց ծդու Ցէ պանպա նեղշղց կու կուտաք. Ցէ
Ցէ պազմին վիճակու ծդու յորութ Ցողուպը մու-
տք Ցէ պամուտք Ցէ պական շղձա ուր-
տղի, պահմութ ու կու Ցողածու կուտին ծուրի
բժին մուս, մամուտու նեղութու պահ յոր-
տակի. Տուցու պամին ծու ծագութիւ ծուրի
պարուրու կուտու Ցէ կու կուտու յուր-
տու տուս գորին. Քառա ծու ուշուրի
և լուսպահ տփութի: Պրուքիմը խնկին վիճիւքու-
նուն պրեմիս Ցէ պահ մուս շղձա տփանին-
չի, պահմութ շղձի վերուրութ Ցէ բահի-
ութ վիճիւքի վիճիւքի ուրութ ուրութ, Ցէ
պրուքի պրուքի ուրութ ուրութ ուրութ, Ցէ
պահմութ մուրութ ուրութ ուրութ ուրութ, Ցէ
պահմութ պարուրութ ուրութ պարուրութ Ցէ կու-
տու կուտու ծուրի ծուրի ծուրի ծուրի. Քառա ծու
մուրութ ուրութ: յորութին տփանին պահմուն,
պարուրութ շղձին, պահմութ մուրութ
շղձին. Քառա ծու մունին: յունիւքին
Ցէ մարութ խնկին ուրութ Ցէ վրութ շղձ-
ի ուրութին, մուրութ պահ կուտու կուտու

ցեսածողի ՑՇ կուրուլպահն ափմեղի. ՑՇ կոս-
լողինչ ծէն Աղջկ պահ ծըսկողԾու ցուր ծոքու-
ուի ՑՇ առորդու-պահնի զարդու նուզաքր ծուր
ՑՇ ցանիպահնի ձահկացոց ծուր ՑՇ Ցանիպահնի
տաշուրու ծուրու լուրուպոտոց գուըդուր կերի
ունուրու ՑՇ ձածակետու ՑՇ ցանիպահնի Աղջ-
կու ՑՇ առորդու ունուրու տուրու. Ժաշու ցանիպահնի
ՑՇ ուցու ունուրու լուրու ՑՇ ցուր ծա-
րութուրու.

ՑՇ ցանիպահնի ձաշուրու ուցու ՑՇ ծու-
րութու Աղջկու լուրու լուրու ունուրու ՑՇ ձա-
շուրու ունուրու ծէն Աղջկ լուրուանուրու,
Աղջկ ուցու հաշուրու ունուրու լուրու ՑՇ ծու-
րութուրու, ՑՇ կուրուլու կուրուլու գուրու ՑՇ
ունուրու ՑՇ ձանպահնի ձայցուրու ծուրու
բուրու ուցու կուրուլու ՑՇ ցանիպահնի կուր-
լութու ծէն ցուր, ցատու ուցու ունուրու ունուրու
կածուրու լուրու լուրու ՑՇ կածուրու լուրու
ցուրու ուցու լուրու ցուր ունուրու պարու, ցուր ավը-
լու. Ելանց պահ Խո լուրու ունուրու կուրու-
լութու ծէն, պահ ածու ունուրու ունուրու: Խո կուրու-
լութու ունուրու ունուրու ՑՇ ծուրու լուրու ձարուրու-
ցուր ՑՇ ձարուրու լուրու ունուրու, կածուրու ծուրու
հաշուրու ունուրու. Ժաշու ակունիտու ծուր

ծայսդուռ ծառուց շքնաղըդիմիոլի տքդին
ծառի ծառ շքնաղըդիմիոլի աշուն. Անվերտուց
ծառ սփողծիդուց, պեսալուց ծառ ծպղըդուց ուրէն
րպետաց յորրուց, բարտա բժշտ ավեշպ-
տաւուց պիհ ուզնի րպետաց յորրուց
ծառուցովի ծառ երծնակըդուց ուրինեցծի
ծառուկինց ուզնի վաղք, որինուղծուց ուրինեցծի
վեճիլով աշուն, ծառուգունինու վորրուց լծնիծա-
նի աշուն շնորհին ծառի ծառ աշուն պոմա-
լուրու ծուչելով նողծու կորինտա ծառելու, ծառ որին-
ի ծառ բջնորու աշուն եղծելուց ծառ եղծելու-
ըվուա լծնիծաւուց ծառ եղբարտուց ծառուց.

Ֆայունի պողոսիապուա երըզնպք աշուն եղմա-
ւողունու: „Երուելով մակածի մակ երկնպծուծ ծառ
ծառածի յորրու, ծառ բոնցուի ծառածոնցուի
յորրուուց ծառու նողծու ծառ ձառուկնպուուցու
ծառ“. Ծառ ևսպու սփմինու լուծնպք ծառու ծառ
յորրուելունու աշուն առունպիւուց ծառ ձառու-
ծուրու տքնի ծառ ծառուենու ուրինուցունու եղեւու-
գորդուրունու լուծունու շվանցվեանքնի լունուցու
պքուունու ինպինունու ուղեա վարուելունունու,
ևածուրունու յաղինու ծունցու ծառ սպըրուրու ծառ
տքնպքնունուըդու տքնի ծառու ծառ ևսպուու
լծնիծուուպիս բրո ծառ ծառուցունու ծառ սպկապինու
սպկապինուէծու. Էծու.

F

ქართული ქორონიკონი.

რიცხვების გამოსახატავად ძველად იხმარებოდა ასოები. პირველი ცხრა ასო აღნიშნავდა ერთეულებს: $\alpha=1$, $\delta=2$, $\gamma=3$, $\varrho=4$, $\varepsilon=5$, $\zeta=6$, $\chi=7$, $\psi=8$, $\tau=9$. შემდეგი ცხრა ასო ათეულებს: $\eta=10$, $\varsigma=20$, $\varpi=30$, $\theta=40$, $\nu=50$, $\varrho=60$, $\pi=70$, $\beta=80$, $\varphi=90$. კიდევ შემდეგი ცხრა ასო ასეულებს: $\kappa=100$, $\lambda=200$, $\wp=300$, უანუ $\zeta=400$, $\wp=500$, $\wp=600$, $\varrho=700$, $\psi=800$, $\eta=900$; მათ მიმყოლი ცხრა ასო ათასეულებს: $\hbar=1000$, $\wp=2000$, $\delta=3000$, $\wp=4000$, $\wp=5000$, $b=6000$, $\wp=7000$, $\chi=8000$, $\wp=9000$. და ბოლოს უკანასკნელი ასო ათიათასეულს: $\wp=10,000$. სხვა რიცხვების გამოსახატავად ასე იქცეოდენ: ჯერ სწერდენ რიცხვის უმაღლესის რიგის მაჩვენებელს ასოს და შემდეგ სწერდენ ქვემო რიგის მაჩვენებელს ასოს ან ასოებს. მაგ. $11=\text{ია}$, $111=\text{რია}$, $1111=\text{ჩრია}$, $11111=\text{შჩრია}$. $23=\text{კვ}$, $46=\text{მვ}$, $88=\text{პვ}$, $106=\text{რვ}$, $567=\text{ფეზ}$, $2079=\text{ცოთ}$, $5894=\text{ჭუჟდ}$.

ქართულის ქორონიკონის შესაგნებად უნდა ვიცოდეთ რა არის მოქცევა. ერთი მოქცევა შეიცავს 532 წელს. ქვეყნის შექმნითგან ქრისტეს დაბადებამდე ქართველები ანგარიშობდნენ 10 მოქცევას და 284 წ. მეთერთმეტე მოქცევა გათავდა 248 წ. ქ. დაბ. შემდეგ. მეთორმეტე მოქცევა დაიწყო 249

წ. და გათავდა 780 წ. მეცამეტე მოქცევა დაიწყო
 781 წ. და გათავდა 1312 წ. მეთოთხმეტე მოქცევა
 დაიწყო 1313 წ. და გათავდა 1844 წ. მოქცევის
 წელიწადი იწოდება ქორონიკონად. მაგალითად, რო-
 ცასწერდენ „გარდაიცვალა დავით დიდი კუროპალატი
 ქორონიკონსა სკა (221), ეს ნიშნავდა იმას, რომ
 მოქცევის წელიწადი ყოფილა 221. თუ ვიცით
 რომელს მოქცევაში ყოფილა დავითის სიკვდილი,
 მაშინ ადვილად გავიგებთ — რომელს წელს უდრის ეს
 ქორონიკონი. ეს იყო მეცამეტე მოქცევაში, რომე-
 ლიცა დაიწყო 781 წ. 780 წელს რომელი მივუმატოთ
 221 წ., გამოვა 1001 წ. მართლაც ამ წელს მიიცვალა
 დავით კუროპალატი. სამწუხაროდ, მწერლები არ
 იხსენიებდენ, თუ რომელის მოქცევისა იყო ის
 წელიწადი, რომელსაც აღნიშნავდენ, და ჩვენ ახლა
 იძულებული ვართ სხვა რამე ნიშნებით მივხვდეთ,
 რომელს მოქცევას ეკუთვნის ქორონიკონით აღნიშ-
 ნული წელი — ეს გურია, რომელ ჩვენს მწერლობაში
 მხოლოდ მეცამეტე მიმდაბლუ მეთოთხმეტე მოქცევის
 წლებია აღნიშნული და ყოველი ქორონიკონიან
 ერთის მოქცევისა არის ან მეორისა. 01 მეტაზონის და
 842 თებერვალი 1867 წელი. საქართველოს მთავრობის
 842 თებერვალი 1867 წელი. საქართველოს მთავრობის

494.63
5 279

